

KIBRIS BAĞLAMINDA DOĞU AKDENİZ ENERJİ HAVZASI

Türkiye'nin uluslararası sulara açılması açısından ağırlık vermesi ve strateji geliştirmesi gereken alanların başında Doğu Akdeniz'in geldiğini ve bu açıdan Doğu Akdeniz'in Türkiye için yaşam alanı oluşturan bir alt-havza teşkil ettiğini belirtmek gerekir. Kıbrıs Sorunu çözülmedikçe Türkiye'nin başına beklenmedik sorunlar çıkmaya devam edecektir. Bu nedenle, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yaşanan olumsuz gelişmeler ile ilgili olarak kararlılıkla her siyasi platformda rahatsızlığını ve haklılığını anlatması hatta siyasi baskı kurması gereklidir.

Dünyanın gündemi çok ama çok yoğun virüs nedeniyle... Ve uzun süredir Kıbrıs Adası'nda sessiz sedasız sondajlar yapıyor virüs ve etkilerine rağmen. Aslında çok da sessiz sedasız değil ama şimdilik dünyada bu bölgeyle kimse ilgilenmiyor gibi gözüküyor. Türkiye ile İsrail ilişkilerinin Mavi Marmara olayı ile kopması sonrasında İsrail, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile enerji anlaşmaları yaparak, Doğu Akdeniz'de petrol ve doğalgaz aramaları başlattı. Aslında uzun süredir Doğu Akdeniz ve Ege'de ciddi petrol ve doğalgaz kaynakları olduğu yönünde bilgiler vardı. Ancak Yunanistan-Türkiye-Kıbrıs Adası bağlamında siyasi sorunların varlığı, Ege ve Akdeniz'de "bir şey yapılamaz" düşüncesini kalıcı kılmıştı.

TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİNİN GERİLMESİ

Bu konuyu ilk gündeme getiren GKRY olmuştur. 2003'de Mısır ile münhasır ekonomik bölge anlaşması imzalayan GKRY, 2004'de Birleşmiş Milletlere başvurarak, "münhasır ekonomik bölge" ilanında bulunmuştur. Ancak asıl sorun, 2010'da GKRY ile İsrail arasında bir anlaşma imzalanması ile yaşanmaya başlamıştır. Türkiye-İsrail ilişkilerinin gerilmesi ile İsrail Türkiye'yi yeni bir "çevirme politikası" ile çembere alma girişimlerinden biri de Kıbrıs Rum Yönetimi ile "enerji işbirliğine" gitmesi oldu. 31 Mayıs 2010, Türkiye-İsrail ilişkilerinde kırılma noktasıydı. Zira Mavi Marmara sonrası ilişkiler tamamen kopmuştu. İsrail, Türkiye'yi zora sokmak adına İran, Azerbaycan, Ermenistan, Kıbrıs Rum Yönetimi ile diplomatik atağa geçmişti. Bunlardan biri olan Doğu Akdeniz'de Rumlarla sondaj çalışması, Türkiye'yi bir yandan kızdırırken, diğer yandan da Türkiye'nin bölgede atağa geçmesine neden oldu.

Kıbrıs, Akdeniz'de stratejik öneme sahip bir adadır. Akdeniz'in "Güvenlik Kalesi"dir. Kıbrıs yeni dönemde "enerji havzası" olmaya namzettir. Bu bölgeyi daha da önemli kılacak olan ise yeni enerji koridorunun Avrupa'nın Rusya bağımlılığını azaltması olacaktır. Rusya'ya enerji konusunda göbeğinden bağlı olan Avrupa Birliği, İsrail tarafından bulunan yeni enerji kaynağını Türkiye üzerinden AB ve İsrail'e taşımayı hedeflemektedir. Zaten Kıbrıs Meselesi'nin bir anda sıcak gündeme oturmasının tek nedeni de enerji kaynaklarıdır.

KIBRIS'TA ÇÖZÜLMESİ GEREKEN ÖNCELİKLİ KONU...

Rusya ile ABD/AB arasındaki bilek güreşi, dikkatleri Doğu Akdeniz'e ve dolayısıyla da Kıbrıs sorununun çözümüne odaklandırdı. Ancak sorun karmaşık denklemler bütünüdür. Doğu Akdeniz'in uluslararası enerji sektörünün bir parçası olacak olması ve jeopolitiğinin artması, münhasır hakların paylaşımında ciddi diplomatik çaba gerektirecektir. Zira Ada'nın bütününde çözülmesi gereken ana konu şüphesiz, iki toplumlu ayrı iki devletin varlığının tüm taraflarca (Türkiye-KKTC, Yunanistan ve Rum Kesimi) nasıl çözüleceğidir. Rum Yönetimi, Ada'nın tek temsilcisi olduğunu ve münhasır haklarını kullandığını savunurken, arkasına da AB'yi almış durumdadır. Oysa Londra ve Zürih Anlaşmaları ve KKTC'nin varlığını inkâr etmek veya yok saymak, safılık hatta diplomatik körlük demektir. Zaten Türkiye bunun böyle olmadığını açıkça göstermiştir. Münhasır hakların korunması, uluslararası hukuk açısından rölatif bir kavram olmakla birlikte, deniz alanlarının, altı ve üstünün kullanımı konusu her ülke için ayrı bir değer taşımaktadır. Ancak Kıbrıs Adası gibi sorunlu bölgelerde, on yıllardır devam eden çözümsüzlüğün varlığı, Doğu Akdeniz'de yeni bilinmezleri

Kıbrıs, Akdeniz’de stratejik öneme sahip bir adadır. Akdeniz’in “Güvenlik Kalesi”dir. Kıbrıs yeni dönemde “enerji havzası” olmaya namzettir. Bu bölgeyi daha da önemli kılacak olan ise yeni enerji koridorunun Avrupa’nın Rusya bağımlılığını azaltması olacaktır. Rusya’ya enerji konusunda göbeğinden bağlı olan Avrupa Birliği, İsrail tarafından bulunan yeni enerji kaynağını Türkiye üzerinden AB ve İsrail’e taşımayı hedeflemektedir.

gün ışığına çıkarmaktadır. Doğu Akdeniz’deki yeni enerji havzalarının Kıbrıs-Türkiye-Yunanistan arasında oluşturduğu sorunların çözümüne acil ihtiyaç vardır. Özellikle “parsel” bazında paylaşımın yarattığı siyasi gerginlik, “askeri seçenekleri” de masada tutmaya neden olmaktadır.

Türkiye’nin tezi KKTC’nin varlığının kabulü ve tüm haklarının korunması üzerinedir. Oysa GKRY, kendini Kıbrıs Cumhuriyeti’nin sahibi olarak görmektedir. Zaten AB’ye GKRY olarak değil, Kıbrıs Cumhuriyeti olarak girilmiş ancak Türk tarafına hakları AB tarafından verilmemiştir.

Çözümün yolu ise şüphesiz, 1974’den bu yana süren Kıbrıs Meselesi’nin, Kıbrıs Türkü’nün yıllardır süren izolasyonunun sona ermesinden geçmektedir. Kısacası çözümsüzlüğüne çözümünden, “çözüme gitmek” için enerji önemli bir karttır. Tabi bu bağlamda KKTC, Annan Planı ile çözüm konusunda sınıfı geçmiş, GKRY ise sınıfta kalmıştır.

Her ne kadar AB, KKTC’yi yok saymış, sınıfta bırakmış olsa da gelecekte veya çözüm sürecinde ihtiyaç duyduğu enerjiyi Doğu Akdeniz’den sağlamak için, “at gözlüğünü” çıkarmak zorunda kalacaktır. Zira Rusya, dünyanın önemli oyuncularından biridir ve öyle boykotlarla filan diz çökecek bir ülke değildir. Unutmamak gerekir ki Rusya “soğuk savaş”ın ABD ile birlikte baş aktörüdür.

Kıbrıs’ta “Barış”ın inşası için yeni bir fırsat doğmuştur. Enerji alanında son dönemde yaşanmakta olan gelişmeler, hem Akdeniz hem de çevresel bölge dinamiklerini de önemli ölçüde etkileyecektir. TANAP, Bakü-Tiflis-Ceyhan, Musul-Kerkük benzeri boru hattı veya hatları Akdeniz’i enerji merkezi veya dağıtım kavşağı haline getirecektir.

ÇÖZÜM OLACAK AMA NE ZAMAN?

Bu noktada çözüm olacak mı? Olmayacak mı? Sorusunun cevabı önemlidir. Halen KKTC’nin de-facto durumu çözümde esas kriteri oluşturmalıdır. On yıllardır mazlum olan taraf KKTC’dir. Gazi Mağusa’nın verilmesi karşılığında, limanların ve havaalanının açılması gibi kısmi çözümlerle

Akdeniz’de barış olmaz ve Türkiye’nin izni olmadan Akdeniz enerji merkezi veya dağıtım kavşağı haline gelemmez. Akdeniz’de Kıbrıs sorununun çözümü dışında, İsrail’in varlığı, Ortadoğu’daki yeni gelişmeler ve sınırların yeniden çizilecek olması, Kıyı Afrika ülkeleri olan Libya, Mısır, Cezayir, Fas, Tunus gibi ülkelerdeki siyasi belirsizlik çok bilinmeyenli karmaşık bir denkleminde varlığı anlamına gelmektedir. Bu çoklu denklemde şüphesiz en büyük rol belirleyici ABD ve nispeten de AB’dir. Özellikle AB’nin Rusya doğalgazına olan ihtiyacı, Kıbrıs meselesinin süratle çözümünü gerektiriyor. Bakalım önümüzdeki günlerde Akdeniz’de neler olacak.

Sonuç olarak, Süveyş Kanalı’nın açılması, Ortadoğu’da petrolün işlenmeye başlanması ve sonrasında yaşanan Dünya Savaşları, yakın dönemde Hazar enerji kaynaklarının bir kısmının bu coğrafya üzerinden sevki ile Doğu Akdeniz’de doğalgaz ve petrol rezervlerinin keşfedilmesinden sonra yaşanan siyasi ve hukuki gelişmeler, bölgenin önemini daha da arttırmıştır.

Bu öneme paralel olarak Türkiye’nin uluslararası sulara açılması açısından ağırlık vermesi ve strateji geliştirmesi gereken alanların başında Doğu Akdeniz’in geldiğini ve bu açıdan Doğu Akdeniz’in Türkiye için yaşam alanı oluşturan bir alt-havza teşkil ettiğini belirtmek gerekir. Kıbrıs Sorunu çözülmedikçe Türkiye’nin başına beklenmedik sorunlar çıkmaya devam edecektir. Bu nedenle, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de yaşanan olumsuz gelişmeler ile ilgili olarak kararlılıkla her siyasi platformda rahatsızlığını ve haklılığını anlatması hatta siyasi baskı kurması gereklidir.